

SCHWEIDNITZER ZEITREISE

Schweidnitz und der Westfälische Frieden von 1648

Ein kleines deutsch-polnisches Theaterstück

Margrit Kempgen

ŚWIDNICKA PODRÓŻ W CZASIE

Świdnica i Pokój Westfalski 1648

polsko-niemiecki performance teatralny

Margrit Kempgen

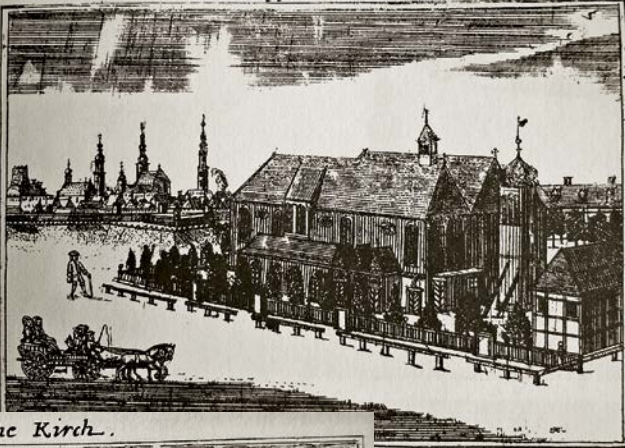
Friedens Kirch zur Heil: Dreyfaltigkeit vor der Stadt Schweidnitz.

Friedenskirche
Schweidnitz

Kościół Pokoju
w Świdnicy

Friedens Kirch zur Krippen Christi vor der Stadt Gros Glogau

Friedenskirche
Glogau

Kościół Pokoju
w Głogowie

Saurische Kirch.

Friedenskirche
Jauer

Kościół Pokoju
w Jaworze

Friedens Kirch zum Heil: Geist vor der Stadt Jauer.

SCHWEIDNITZER ZEITREISE

Schweidnitz und der Westfälische Frieden von 1648

Ein kleines deutsch-polnisches Theaterstück
von Margrit Kempgen

Uraufführung am 21. Oktober 2023 in Świdnica/Schweidnitz
im Rahmen des Schlesischen Kulturtages,
organisiert durch die Kirchliche Stiftung evangelisches Schlesien
und das Kulturreferat für Schlesien am Schlesischen Museum zu Görlitz

ES TRETEN AUF:

Dobiesław Karst als Bürgermeister
Matthias Voigt als Daniel Czepko
Stephan Aderhold als Bote, Friedensreiter

MIT DABEI:

Teilnehmer der Exkursion „375 Jahre Westfälischer Friede“,
Bürger von Schweidnitz, zufällige Passanten

ORT DER HANDLUNG:

Schweidnitz, Ring, Balkon am Muzeum Dawnego Kupiectwa
(Museum des Alten Kaufmannsstandes)
Bürgermeister und Czepko, beide im Kostüm der Zeit, stehen auf dem
Balkon, das Publikum unterhalb des Balkons.

*Der Bürgermeister tritt ans Mikrofon
und verkündet:*

Bürgermeister: Liebe Anwesende, gehen Sie mit mir auf eine Zeitreise, genau 375 Jahre zurück. Ich bin der Bürgermeister der Stadt Schweidnitz und neben mir steht Daniel Czepko, der Chronist unserer Stadt.

Vor besagten 375 Jahren, am 24. Oktober 1648, wurden in Münster und Osnabrück die Dokumente eines Vertrages unterzeichnet, der unter dem Namen „Westfälischer Frieden“ bekannt wurde. Dieser Vertrag beendete den 30-jährigen Krieg, einen der längsten und blutigsten Kriege in Europa. Vordergründig war es ein Konflikt zwischen Katholiken und Protestanten, in Wirklichkeit aber ein Machtkampf um die Vorherrschaft in Europa. Von den kriegerischen Ereignissen besonders hart betroffen war das damalige Königreich Böhmen mit seinen verschiedenen Regionen, darunter auch Schlesien. Schweidnitz wie auch viele andere Orte Schlesiens war verwüstet, die wirtschaftliche Lage war verheerend, die Menschen hungerten und waren kriegsmüde. Sie wünschten sich nur noch eins: den Frieden.

Seit 1643/44 verhandelten darüber die kriegsführenden Parteien in den beiden westfälischen Städten Münster und Osnabrück. Und endlich wurde der Friedensvertrag im Oktober 1648 geschlossen. Erstmals in der Geschichte Europas beendete dieser Westfälische Frieden einen Krieg auf dem Verhandlungsweg durch Kompromisse. Dieser Vertrag war für Schlesien und insbesondere auch für Schweidnitz von großer Bedeutung.

Die Botschaft, dass endlich Frieden sei, verbreitete sich in Windeseile in ganz Europa. Wie sie zu uns nach Schweidnitz kam, und welche Bedeutung sie für unsere Stadt hatte und noch heute hat, davon berichtet Daniel Czepko, der berühmte Sohn unserer Stadt, in seiner Chronik. Doch hören und sehen Sie selbst, wie es damals war.

Bürgermeister tritt zurück.

Daniel Czepko tritt vor an das Mikrofon und spricht:

Czepko: Bürger von Schweidnitz! Hört, was ich Euch zu berichten habe. Ich bin Daniel Czepko, ein Bürger dieser Stadt. So wie Ihr liebe ich meine Stadt Schweidnitz. Und so wie Ihr habe ich mitansehen und am eigenen Leib erfahren müssen, wie viel Verwüstung, Tod, Leid, Kummer und Tränen dieser Krieg nicht nur über Schweidnitz, sondern auch über ganz Europa gebracht hat.

Doch nach vielen Jahren und zähen Verhandlungen ist endlich ein Friedensvertrag geschlossen worden, der gerade auch für unser geliebtes Schweidnitz von großer Bedeutung ist. Ein Bote soll bereits zu uns unterwegs sein.

Fanfare/Trompeten-Signal

Czepko: Was ist das? Tatsächlich, dort kommt ein Bote.

Der Bote kommt auf dem Steckenpferd unter Wiehern und Galoppgeräusch zum Balkon „geritten“, in der Hand hält er eine „gesiegelte“ Urkundenrolle, Bote hält unterhalb des Balkons.

Czepko: Bote, was bringst Du?

Bote: Ich bin ein Friedensreiter. Ich bringe gute Botschaft für Schweidnitz.

Czepko: Dann gib uns Deine Botschaft.

Bote legt Urkundenrolle in einen Korb, der von Czepko vom Balkon herabgelassen und wieder aufgezo-gen wird. Die Rolle wird vom Bürgermeister geöffnet und entrollt. Der Bürgermeister liest leise den Anfang der Urkunde.

Czepko zu Bürgermeister:

Lass sehen, welche gute Nachricht der Bote für uns hat.

Bürgermeister übergibt Urkundenrolle an Czepko, der leise liest.

Czepko: Bürger von Schweidnitz! Das sind wahrlich gute Nachrichten für uns. Der Krieg ist vorbei! Es ist endlich Frieden! Hier steht es Schwarz auf Weiß.

Liest leise weiter, dann ruft er:

Czepko: Doch was ist das? Ich sehe die Worte Glogau, Jauer und Schweidnitz. Tatsächlich! Unglaublich! Uns evangelischen Schweidnitzern wird in Artikel 40 ein Privileg garantiert: Wir dürfen uns vor den Toren unserer Stadt eine eigene Kirche bauen! Hört, was der Friedensvertrag dazu sagt:

Außer den Bestimmungen über die vorerwähnten schlesischen Fürstentümer, die unmittelbar der königlichen Kammer gehören, sagt ihre Kaiserliche Majestät zu, daß sie den Angehörigen der Augsburgischen Konfession in diesen Fürstentümern gestatten will, zur Ausübung ihres Glaubens drei Kirchen auf eigene Kosten außerhalb der Städte Schweidnitz, Jauer und Glogau nahe der Stadtmauer an geeigneten und von seiner Majestät zu bezeichnenden Orten nach Friedensschluß zu errichten, sobald diese es verlangen werden.

Welch wunderbare Entscheidung. Ich bin sicher, es wird eine ganz besondere, eine einmalige Kirche werden, von der die Menschen noch in Jahrhunderten berichten werden.

Doch kommen Sie mit mir, und überzeugen Sie sich selbst. Unser Friedensreiter wird uns den Weg weisen.

Czepko und Bürgermeister kommen vom Balkon runter, der Bote „reitet“ zur Friedenskirche, Czepko und Bürgermeister folgen, ebenso das Publikum.

ŚWIDNICKA PODRÓŻ W CZASIE

Świdnica i Pokój Westfalski 1648

polско-niemiecki performance teatralny
Margrit Kempgen

Tłumaczenie: Agnieszka Bormann

Premiera 21 października 2023 r. w Świdnicy
w ramach Dnia Kultury Śląskiej, organizowanego
przez Kirchliche Stiftung evangelisches Schlesien
(Fundację Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego) z Görlitz
oraz Referat ds. Kultury Śląska przy Muzeum Śląskim w Görlitz.

WYSTĘPUJĄ:

Dobiesław Karst jako Burmistrz Świdnicy
Matthias Voigt jako Daniel Czepko
Stephan Aderhold jako posłaniec przynoszący nowinę
o Pokoju Westfalskim

MIEJSCE AKCJI:

Świdnica, Rynek, balkon Muzeum Starego Kupiectwa
Burmistrz Świdnicy i Daniel Czepko
(w strojach z epoki) stoją na balkonie,
publiczność na rynku pod balkonem

Burmistrz podchodzi do mikrofonu i mówi:

Burmistrz: Drodzy Zebrani, wybierzcie się ze mną w podróż w czasie, dokładnie 375 lat wstecz. Jestem burmistrzem miasta Świdnica, a obok mnie stoi Daniel Czepko, kronikarz naszego miasta.

375 lat temu, 24 października 1648 roku w Münster i Osnabrück podpisano dokumenty traktatu zwanego Pokojem Westfalskim. Traktat ten zakończył wojnę 30-letnią, jedną z najdłuższych i najkrwawszych wojen w Europie. Na pozór był to konflikt między katolikami i protestantami, ale w rzeczywistości była to walka o władzę w Europie. Ówczesne Królestwo Czech z jego różnymi regionami, w tym Śląskiem, zostało szczególnie mocno dotknięte przez działania wojenne.

Świdnica, podobnie jak wiele innych miejsc na Śląsku, zostało zniszczone, sytuacja gospodarcza była katastrofalna, ludzie głodowali i byli zmęczeni wojną. Pragnęli tylko jednego: pokoju. Od 1643 roku walczące strony negocjowały go w dwóch westfalskich miastach: Münster i Osnabrück. Ostatecznie traktat pokojowy został zawarty w październiku 1648 roku. Po raz pierwszy w historii Europy pokój westfalski zakończył konflikt zbrojny poprzez negocjacje i kompromis. Traktat ten miał ogromne znaczenie dla Śląska, również dla Świdnicy.

Wiadomość, że wreszcie nastał pokój, błyskawicznie rozeszła się po całej Europie. Daniel Czepko, słynny syn naszego miasta, opowiada w swojej kronice, w jaki sposób dotarła ona do Świdnicy i jakie szczególne znaczenie miała – i ma do dziś – dla naszego miasta. Ale posłuchajcie i zobaczcie sami, jak to było...

Burmistrz odchodzi od mikrofonu, podchodzi Daniel Czepko i mówi:

Czepko: Mieszkańcy Świdnicy! Posłuchajcie, co mam wam do powiedzenia. Jestem Daniel Czepko, syn tego miasta. Tak jak wy, kocham moje śląskie miasto, i tak jak wy byłem naocznym świadkiem, ile zniszczeń, śmierci, cierpienia, smutku i łez przyniosła ta wojna nie tylko Świdnicy, ale także całej Europie.

Ale po wielu latach i trudnych negocjacjach, traktat pokojowy został w końcu zawarty, to ogromnie ważne dla naszej ukochanej Świdnicy. Podobno posłaniec jest już w drodze do nas.

Fanfary/Sygnał grany na trąbce

Czepko: A cóż to się dzieje? W rzeczy samej, to posłaniec przybył.

Posłaniec przybywa na koniu (drewnianym) z towarzyszeniem dźwięków galopu i rżenia konia, w ręce trzyma zapieczętowane pismo w formie zrolowanej bulli, zatrzymuje się pod balkonem.

Czepko: Posłańcu, a cóż ty nam przynosisz?

Posłaniec:

Jestem wysłannikiem pokoju, przynoszę dobre wieści dla Świdnicy.

Czepko: A więc przekaz nam pismo, które dzierżysz w dłoni.

Posłaniec kładzie pismo do koszyka, który Czepko spuścił na linie z balkonu, a następnie wciągnął zpowrotem na górę. Burmistrz odpięczętowuje pismo i otwiera zwój.

Czepko do Burmistrza:

Pozwól mi zobaczyć, jaką to dobrą nowinę posłaniec nam przyniósł.

Burmistrz przekazuje pismo do rąk Czepko, ten czyta krótko po cichu, następnie mówi z entuzjazmem:

Czepko: Mieszkańcy Świdnicy! Zaprawdę są to dobre wieści dla nas. Wojna się skończyła! Nareszcie zapanował pokój! Tu jest to napisane, czarno na białym!

Czyta po cichu dalej, następnie mówi:

Czepko: Ale cóż to? Widzę słowa Głogów, Jawor i... Świdnica! Tak! Niewiarygodne! My, protestanccy mieszkańcy Świdnicy, mamy zagwarantowany

przywilej w artykule 40. traktatu pokojowego: Wolno nam zbudować własny kościół przed bramami naszego miasta! Posłuchajcie zapisu z traktatu:

Oprócz postanowień dotyczących wspomnianych wcześniej Księstw Śląskich, które podlegają bezpośrednio Królowi, Jego Cesarska Mość obiecuje zezwolić członkom wyznania augsburskiego w tych Księstwach na wzniesienie trzech kościołów na własny koszt poza bramami miast Świdnica, Jawor i Głogów, w pobliżu murów miejskich w odpowiednich miejscach, które zostaną wyznaczone przez Jego Cesarską Mość po zawarciu pokoju, gdy tylko członkowie wyznania augsburskiego tego zażądata.

Co za mądra, wspaniała decyzja. Jestem pewien, że będzie to szczególny, wyjątkowy kościół, o którym ludzie będą mówić jeszcze przez wieki. Najlepiej chodźcie ze mną i przekonajcie się sami. Nasz posłaniec, jeździec pokoju wskaże nam drogę.

Czepko i Burmistrz schodzą z balkonu, dołączają do publiczności, posłaniec jako przewodnik prowadzi grupę do Kościoła Pokoju, Czepko i Burmistrz idą za nim, następnie publiczność.

conditionibus omnibus quibus propositis utriusque Regis, Austriae
 unumquodque Locis cedunt, gratia obtinere ac stabilis possit. Quaeque
 iuris dicit Legati Nostri cum alterius partis Commisariis aut
 eorum Subdelegatis in hunc finem sive per se, sive per suos Subde-
 legatos tractaverint, egerint ac statuerint, non obstantes absentiae
 absentia, morte, aut alio quocumque impedimento. Sed Nos omni-
 meliori modo, ratum, gratumque, habemus, et prope Iohannem Secunda
 ac inviolabili fide promittimus. In quarum fidem mandamus,
 ac certitudinem, processerit. Hanc Nostra subscrivimus. Pater
 Noster, Ave, Maria, munus in sumus. Factum in Regia
 Nostra Aulica, die Decima Decembris Anno supra Millesimo
 Sexcentesimo quadragesimo sexto.

Christina

Jo. Maximilianus Comes
 de Lamberg

Franciscus
 Comites Rerum Austriacis

Johann Evangelista, Joh. Adm. Salvator
 Nomine Domini Electoris Maguntini

Nicol. Georgius Haigerstrugger
 Nomine Domini Electoris Saxeae
 Joh. Adolphus Kretz, Catharinus Intimus

Nomine Domini Electoris Saxoniae
 Joannes Leuber Consiliarius

Nomine Domini Electoris Brandenburgici
 Joannes Jomac in Sain & Wittenburg

Abbildung.: Letzte Seite des Friedensvertrages, Wikim.Com.

Schweidnitz.

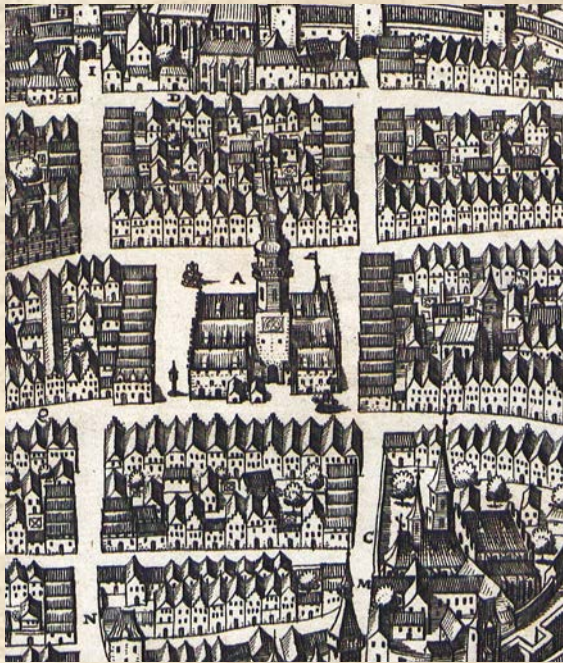

Abbildung (Wikim.Com.):
Ring und Rathaus von Schweidnitz
Matthäus Merian, um 1650